

מראי מקומות- מכות ד'

טומאה). ולגבי קו' תוס' ועוד ראשונים, דהא המים כשרים מדין השקה, הוסיף ר' שמואל (קפ"ד) להק' דהא ממ"נ, אם אמרי' מאיזה טעם שהוא שאין למים אלו דין השקה, א"כ למה חוששין רק משום חשש מים שאובין לענין תרומה, תיפוק לי' דלא הי' כאן טבילה בכלל (וכה"ק הרש"ש, וכ' דמשמע מדברי תוס' דהבין בשי' רש"י דבאמת לא מהני הטבילה כלל, וכ' דאולי הי"ל לתוס' גירסא אחרת ברש"י). וביאר דמה דאמרי' דע"י השקה המים כשרים לטבילה, אין הביאור שיש הפקעה של שם "שאובין" מהם, אלא דלעולם שם שאובין עליהו, רק דהוכשרו לטבילה, ואית בהו הכשר מקוה לטהר, דע"י ההשקה והחיבור קיבלו דין מקוה, אלא דמ"מ אית בהו שם שאובין, ולכן לגבי הדין דבא ראשו ורובו במים שאובין דפסול לתרומה, שפיר יש לחוש דנכנס בשאובין. אבל הראשונים חולקים על רש"י בזה, וס"ל דע"י השקה פקע מינייהו שם שאובין לגמרי ונעשו מחוברין, וע"ש בביאור הדבר.

(ב) **הכא אוקי תרומה אחזקה, קמ"ל- וק', למה באמת לא מחזיקין אותה על חזקתה. ובשיעורי ר' שמואל (קצ"ה) אי' דצ"ל דחומרא דרבנן בעלמא הוא. והוסיף, דלפי מש"כ הרמב"ן לגרוס אי אפשר לג' לוגין וכו', וביאר הרמב"ן דהיינו דקרוכ לודאי הוא שיש ג' לוגין במקום א', א"כ שפיר יש לחוש לחומרא. וע"ע בשיח יצחק שכ' דכיון דע"כ אתה מטמא לטובל שם, משום דהו"ל חזקה טומאה, א"כ ע"כ צריך לטמא הכר ג"כ, וכעין מה דאמרי' בכתובות (י"ג) דהמכשיר בה מכשיר בבתה, משום דחזקה אתה מהני לבת, ה"ה הכא כן.**

(ג) **לוקין שמונים- ע' בשיעורי ר' שמואל (י"א) דהק' דלמה לפי ר"מ במתני' בדף ב' לא אמרי' דלוקין שמונים, א' משום דהצדיקו וא' משום לא תענה, והניח בצ"ע [ואולי אה"נ, אלא דזה לא הי' הנדון של מתני' שם אלא לחדש דלוקה במקום עשיית ב"ג, רצ"ע].**

(א) **חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול, הטובל שם לא עלתה לו טבילה, חיישין לג' לוגין מים שאובין וכו'- נח' הראשונים בביאור הא דלא עלתה לו טבילה. רש"י פי' דהחשש הוא דשמא כל המים שבחבית עומדים יחד, ושמא זה בא ראשו ורובו במים שאובין, וזה א' מן הפוסלין את התרומה. והק' תוס' דהא כיון דהמים עצמן נטהרין ע"י השקה, א"כ ג"כ נחשבין כמי מקוה לענין טבילה, וא"כ אין נחשבין שאובין כלל. ולכן כ' תוס' דצריך לגרוס "יין", דהחשש הוא שמא היין עדיין עומדים שם, ובזה לא מהני טבילה כלל.**

וע' בריטב"א שהביא פי' מהראב"ד, דלעולם גורסין מים, ושאני ים הגדול דמימיו מלוחין הם, ואין המים המתוקים מתערבים עמהם, ולכן חיישין שמא אותן ג' לוגין עומדים במקומם, והוי כמו איסור שנפל להיתר והוא ניכר שם, שאינו מתבטל, ולא אמרו שהשאובין או הטמאין נכשרים במקוה אלא במקוה דוקא או בנהרות, דהמים נתערבים מיד, ולכן אם טבל שם בים הגדול, שפיר יש לחוש דלא מועיל הטבילה כלל. אלא דהוסיף דבשלמא לפרש"י, א"ש למה נקט ג' לוגין, דבפחות מכאן לא גזרו חז"ל לפוסלו לתרומה. אבל לפי הראב"ד, מאי איריא ג' לוגין דנקט, הרי אפי' משהו נמי פוסל טבילתו, שהרי לא טבל אותו חלק גופו כלל. וכ' דלפי הראב"ד צ"ל דלקושטא דמילתא אמרי' הכי, דבאמת הג' לוגין נשארין במקום א'. עוד הק' הריטב"א על רש"י, מאי האי דאמרי' דלא עלתה לא טבילה, הרי שפיר עלתה לו טבילה, רק שיש כאן פסול לתרומה. ועוד, למה אמרי' לקמן דהגברא הוא בחזקה טמא, הרי לפי רש"י אין שום חשש על הטבילה עצמה, אלא יש פסול חדש לתרומה, ובזה אין לו חזקה. ולגבי קו' זו, כ' העונג יו"ט (ע', ד"ה ועוד נ"ל) דרש"י ס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור, ולכן יש לו חזקה טומאה, דמחזיקין מטומאה ראשונה לטומאה זו של איסור תרומה (ובש"ר שמואל [קצ"ה] אי' דל"ק רש"י לשיטתו, דגרס בברייתא "יין", וביין ודאי לא עלתה לו טבילה כלל, ולכן ודאי הוי הגברא בחזקה

וביאר ר' שמואל, דמה דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה, אי"ז דין מיוחד במלקות ד"לאו" גרידא, אלא כלל הוא דליכא עונש מלקות על עבירה שאין בו מעשה, ולכן שפיר מיייתי מעדים זוממין דנענש אפי' על עבירה שאין בו מעשה. והוסיף דבעצם י"ל דגם רש"י מודה לזה, אלא דמה דפי' כוונת הגמ' למלקות דבן גרושה, היינו משום דס"ל דלא שייך למילף ממלקות דכאשר זמם, דאי"ז באמת חיוב "מלקות", אלא קיום דין כאשר זמם הוא [רק דאופן קיומו הוא במלקות, אבל אין לזה גדר חיוב מלקות דעלמא].

(ח) **מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד חמור-** הק' הריטב"א בשם תוס' (וכן היא בתוס' בכתובות לב. ד"ה שכן), אי פרכי' צד חמור, א"כ בטלת כל צד השוה שבעולם. ותי' שלא פרכי' הכי אלא היכא שהחומרות משונות מאד, שאין כיוצא בהן בכל התורה [ולכאור' זהו כוונת תוס' הכא ג"כ]. עוד הביא מהרמב"ן שכ' דלא פרכי' צד חומרא אלא היכא שיש חומרות במלמדין שאין בהלמד, וגם שאין שום חומרא בלמד דליתא במלמדין, אבל בלא"ה לא פרכי' צד חמור. ומהרא"ה הביא דלא פרכי' צד חמור אא"כ החומרות הן בעיקר הדבר שאנו באין ללמוד מהן, כגון כאן שבאין אנו ללמוד ענין המלקות, והחומרא הוא בהמלקות גופא.

(ט) **ורבנן, האי לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביי-** תמה הפני יהושע, א"כ תקשי על כל לאו שאין לוקין בו, למה כתבה התורה, אע"כ דלאיסורא בעלמא כתבה, וא"כ דלמא הכא נמי כן. וכ' דאפשר דשאני הכא, דכיון דכמה עשיין ולאווין נאמרו בדבר זה, כמו מדבר שקר תרחק, ואל תשת ירך עם רשע וכיוצ"ב, לכן לא הי' נידח"ל לומר דהתורה צריך למימר לכולהו לאיסורא בעלמא. ואע"ג דגם בכה"ג אי' בש"ס, מ"מ אמרי' דכל היכא דאיכא למדרש דרשי, ולא מוקמי' לי' בלאוי יתירי.

(י) **האי לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביי-** הק' רעק"א, דלכאור' משמע בהה"א של הגמ', דרבנן ס"ל דליכא מלקות משום לא תענה. וק', הא ודאי לוקין משום לא תענה בבן

(ד) **בשלמא לרבנן כדי רשעתו כתיב-** כ' הריטב"א דלרווחא דמילתא אמרי' כן, דהא לפי הרבנן דאמרי' לקמן דאזהרה לעדים זוממין מלא תענה הוא, א"כ בלא"ה אינו לוקה ומשלם, משם שהשם המביא ליד מלקות מביא ליד תשלומין. ועפ"ז מיושב מה שהעיר הרש"ש, דטעם זה דרבנן ס"ל כדי רשעתו לא מהני אלא למח' א' של המשנה, לענין ממון ומלקות, אבל לגבי מה שנח' לענין מלקות ומלקות, אינו מועיל טעם זה, שהרי שתי רשעיות היינו דוקא ב' עונשין נפרדים, אבל שפיר לוקה מלקות ומלקות (וכ"כ תוס' במועד קטן [ב: ד"ה חייב], דב' מלקיות נחשבות רשעה א' ולא ב' רשעיות), וע"פ דברי הריטב"א י"ל דאה"נ, אלא דהגמ' הק' מכדי רשעתו על שי' ר"מ דרישא.

(ה) **אמר עולא, גמר ממוציא שם רע-** הק' הגבורת ארי, איך ילפי' ממוציא שם רע, הרי במצש"ר החיוב ממון להאב והחיוב מלקות להנערה, וא"כ הוי ממון לזה ונפשות לזה, ואיך ילפי' מיני' לבעלמא דהוי ממון ומלקות לאחד. וע"ש שכ' דלפי שי' תוס' דלא אמרי' דממון לזה ונפשות לזה חייב שניהם אלא בעדים זוממין משום דצריך לקיים כאשר זמם לכל א', לק"מ.

(ו) **סבר לה כר"ע דאמר עדים זוממין קנסא הוא-** כ' הפורת יוסף דאע"ג דאמרי' בגיטין דקנסא מקנסא לא ילפי', כל זה לענין קנסות דרבנן, אבל לענין קנסות דאורייתא כ"ע מודו דקנסא מקנסא ילפי'.

(ז) **מה עדים זוממין לאו שאין בו מעשה לוקין עליו- פרש"י,** דעדים זוממין לוקין על דבורם בעדי בן גרושה ובן חלוצה. וביאר בשיעורי ר' שמואל (רי"ז), דנקט רש"י דוקא מלקות דבן גרושה משום דלכאור' ס"ל דהמלקות אתינן משום הלאו דלא תענה, ולכן שפיר הוי ראי' דלוקה על לאו שאין בו מעשה, אבל מלקות דכאשר זמם היכא דמעידין על מי שחייב מלקות, אין המלקות אז משום הלאו, אלא משום הדין כאשר זמם, ולא יהי' ראי' מזה דלוקין על לאו שאין בו מעשה. אולם הביא מהשטמ"ק בב"ק (עד:) בשם התוס' שאנן דבאמת ממלקות דכאשר זמם ילפי'.

גרושה. ואם כוונת הגמ' להק' דלמה אין לוקין שמונים כמו לר"מ, הול"ל דכמו דלרבנן לוקין בבן גרושה משום לא תענה, למה אין לוקין שמונים, הרי לא משמע מדברי הגמ' כן. וע' ברש"ש דביאר דבאמת זהו קו' הגמ', למה אין לוקין פ', וקו' הגמ' הוא דלאיזה דרשה מוקים לי' ללא תענה אשר בעבורה א"א ללקות שמונים.

(יא) **מאי דרשי בי' - כ' תוס' דאף דאמרי' לעיל** דלא תענה הוי לאו שאין בו מעשה, כל זה רק קודם דדרשי הגמ' והצדיקו, אבל אחר שדרשי והצדיקו, א"כ שפיר אמרי' דלוקין משום לא תענה (ולא כמו המאירי שהבאנו לעיל בדף ב' דכ' דאף לאחר הדרשה אין המלקות משום לא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה), ולכן שפיר הק' הגמ' דללקי משום לא תענה. וע' בערוך לנר דהק' על קו' התוס', איך שייך להק' דללקי שמונים, הרי אמרי' כבר דרבנן ס"ל כדי רשעתו, וע' מש"כ

בזה [אולם כבר הבאנו מש"כ הרש"ש, וכן הוא בתוס' במ"ק [ב:]], דלא אמרי' כדי רשעתו אלא בב' עונשים נפרדים, אבל מלקות ומלקות נחשב רשעה א'.

(יב) **מיבעי לי' לאזהרה לעדים זוממין - פרש"י,** לענשן בדין הזמה, ואין לענשן בדין הזמה אא"כ הזהיר, ולכן לא ניתן לאו זה לעונש מלקות. והק' הריטב"א, דלא אמרי' כן אא"כ אותה לאו ניתן לאזהרת מיתת ב"ד או לעונש כרת, דאז אמרי' דלאותה אזהרה בא ולא לענוש עליו מלקות, אבל בלאו גרידא לא אתמר הכי, דא"כ כל חייבי לאוין אין לוקין עליהן, דכולן באו לאזהרתן. ואין לומר דכוונת רש"י לומר דכיון דלפעמים הוי כאשר זמם מחייב מיתה, א"כ הו"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, דהול"ל הכי בהדיא, כדאמרי' בכל דוכתי. ולכן כ' לפרש כהרמב"ן, דהיינו דכיון דהתורה אמרה כאשר זמם, א"כ כבר פי' התורה מהו העונש של לא תענה, ולכן שוב אין שייך לחייב מלקות משום לא תענה (וע' בערוך לנר דפי' דגם רש"י כוונת כעין הרמב"ן, וע"ש מש"כ הנפק"מ ביניהם).